

րուն եւ արուեստային (technique) օրէնքներուն վրայ եւ ասոր հետեւանքով է որ հայերէն լեզուն տուժեց եւ թարգմանութիւնները դատապարտուեցան ամբողջաբար՝ կոլտի Գպրոցին շրջանն աւարտելէ ետքը :

Հայերէնի այս աղճատումն ու խանգարումը տիրեց եւ իր կնիքը զարկաւ ինքնագրութիւններու ալ վրայ : Կոլտի դրած յիշատակարանները, զոր օրինակ, մեծ առաւելութիւններ ունին՝ իբր հայերէն ինքնագրութիւններ՝ իր դպրոցէն ելած թարգմանութիւններու վրայբ. այց իսկապէս զերծ չեն ատոնք այլազգի լեզուներու փերեւետումներէն : Ո՛չ թէ Եղնիկը, գոնէ Յովհանէս Պատմաբանը կամ Թովմաս Արծրունին յիշեցնող նախագասութիւն մը չենք գտներ այս դարու թարգմանութիւններուն եւ ինքնագրութիւններուն մէջ :

Ինքնագրութիւններ երբ զերծանիլ կ'ուզեն թարգմանչական օտար կաշկանդումներէն, ամէնէն հասարակ քերականական սխալներով կ'ողողուն եւ ռամկաբանութեան նշանակելի էջեր կ'արտագրուին, ո՛ր ներելի կ'ըլլայ թրքերէն առատ բառերու եւ ասացուածներու տալ բարացուցական տեղը :

Քայց այն ժամանակները՝ այսպիսի կարեւոր խնդիրներ նշանակութիւն չունէին : Մտաւոր կեանքը «+սլատիկան» դարձուածներէ համ եւ սնունդ կ'առնուր : Եւ այդ դարձուածները ծնունդ կու տային վէճի, կռուի, պայքարի, թշնամութեան : Կոլտի Գպրոցին ու գործունէութեան շուրջ շատ զօրաւոր կերպով լարուեցան թշնամութիւններ ու ատելութիւններ, փճացընելու եւ չքացնելու համար բարի եւ մեծ նպատակ մը, որոնց վրայ հիմնուած էին Կոլտի այս բոլոր յոգնութիւններն ու տքնութիւնները, այս բոլոր ծախքերը, այս բոլոր խորթ թարգմանութիւնները, այս բոլոր անկատար հրատարակութիւնները, ինչպէս նաեւ այս բոլոր անկեղծութիւն-